

Tä'lvvmainnnâz Sää'mjânnam pirr

- MAINNÂZ MAINSTUMMUŠ -

Ķ E E ' R J T E E I: ELINA NYGÅRD da TUULI MALLA

SÄI'MM – SAA'MI SÄI'MMÖS 2021

Pirrõs ko'st mij jälstep lij mainnsi tiudd. Mij leä'p kuullâm sää'm-mainnsid ju'n pä'rnnpodd rää'jest. Mainnâz jee'resnallšem jie'll'ji pirr, låddai, šââddai da tuõddri pirr lie mainstum puõlvvõõggâst puõlvvõ'kkē. Mainstep-a mij täid mainnsid õinn tä'bbe, avi lie-a ânn'jõžäi'õğ da čuu't mottjam jie'llemvue'kk vaikkam mi'jjid? Da vuäitak-a ton kaunnâd mii-ne Saa'mi tä'lvvmainnsid Ájttest, Ruõcc Tuõddâr da Saa'mi mu'zee'jest da Jokkmokk vuu'dest.

Heimo Semenoff, Če'vetjäu'rr: "Päärnžen ko mon jälstim ääkkain da ää'jjin, mee'st ij leämma TV jeä'p-ga mij taarbšam tōn. Äkk mainsti mi'jjid jii'jjes sää'm-mainnsid jeä'kkääi. Tōk le'jje ku'kes da hää'skes mainnâz. Tōid le'jje samai hää'sk kuvddled da tōk le'jje te'l mâka mij TV da fii'lm. Mon tuõđi vuõ'nnem juõ'kknallšem kaartid suu mainnsi se'st de tōid ko kiiččeem mon vuäđđjem. Su'st kâ'll le'jje hâ't mõõnnallšem mainnâz. Mâtmešt ko tattum kuullâd seämma mainnâz mäjgg vuâra, mu'st fe'rttai čuu't raukkâd tōn su'st. Tä'st lie mâtam mainnâz, koid mon õinn mooštam."

HEIMO MAINNÂZ

Jiõ᳚᳚källsaž

Jiõ᳚ šõ'dde jäurra. Äkk i ä'jj särnna, što ij õõlg jiõ᳚ ool mõõnnâd. To'b Jiõ᳚᳚källsaž jõnn ääušin vaa'žzaž. Mon-han jiõm teâđast âskkam de jiõ᳚ ool mõ'nnem. Jiõm ķiõrggnam kookkas ko jiõ᳚᳚ ju'n luõddni. Čõõđ jiõm mõõnnâm leâša...

Vie'rmmääka siâkk

Tä'st mon ââ'n mainstam Vie'rmmääkaž. Tõt leäi nâkam ääkaž, jõs mij čiou᳚ aa'ljim meäcca čiorstõõllâd čuu't mâ᳚᳚, tõt vuârdd to'ben viõr vue'lnn jõnn siâkkin. Tõ'st ko čiorste, mâ'nne siâkk sizz. Tät mâ᳚᳚ siâkk čuõlmmad da vuâl᳚᳚ meäcca vä'žzed. Tok veekk koozz leežž. Tõn jie särnnam, koozz tõt veekk. Jie tõk tuõsttâm kâ'l čiorstõõllâd teänab. Te'l mij čiorstõõlim pâi peivva. Jeä'p mâ᳚᳚ -ât čiorstõõllâm -kaan. Vie'rmmääkaž vuârdd to'ben jõnn siâkkin. Jeä'p teänab čiorstam mâ᳚᳚᳚. Heimo Semenoff da Evvan Semenoff Jeä'p

haa'lääm vuei'nned, što mâkam leäi tõt

Vie'rmmääkaž. Jeä'p -han mij meäcca haa'lääm siâkk se'st.

Jâffaž da Evvan Semenoff, Njõlljäu'rr, 1976

Puõccu teä'rre tää'ķķ seei'nest

Da mooštam ko mij jälstim ääkkain ja ää'jjin te'l vuä'mm põõrtâst võl. Kõrr puõlâš ääi'jin -han ko ääi'j le'jje de ä'jj piiji takka jõnn tool sue'jjid mie'tti aai᳚s tiudd. Tõt-han puõ'li, puõ'li, puõ'li kuu'ķķ.

Da mâ᳚᳚ tää'ķķ seei'nest aa'lj... tõt ree'nn puâll'ji. To'ben nâkam iskkâr kuâsttje. Ä'jj särnn ââ'n to'ben čio᳚᳚᳚ mâân. Tõk

tuoddâr mie'ldd já'tte, jönn čioġġâr lij... Tök ree'nn puä'lle to'ben tää'kĳ seei'nest. Töt lij mâka čioġġâr. To'ben vöi já'tte oummu tue'kĳen, kue'htt koumm iskkâr ko... Ä'jj särrn, tok-ât mâ'nne åå'n... Mânġa vöi nâ'rrje, nâ'rrje jee'res puöccu -ki ö'hte tön seämma čioġġra. Da nu'tt -han tök no'rre -ki puöccu... Tön ko kiočči tō'st ni mânġa -han mij no'kĳiim. Tue'lää ko kâcc leäi jönn eelas ko sue'kĳmuörr leäi puállam. Ij-ga leämma kōölmâs pörtt. Pâi ođđ sue'jjid vue'lġġii tok de e'pet puällji toll.

Jââkkas päi'kĳ

Mânġa -han mon šuurben šö'ddem päärnžen ni ää'jjin aa'ljim mij mie'ccest jáå'tted. Mânġa jo öhttu a'lġġem jáå'tted, de ä'jj säärnai vue'ljeest, mii-ne öömâs päi'kĳ ko puätt, tön ij öölg ä'lġġed jiö'nne öömtööllâd. Te'l kâ'l šâdd jönn pogoda da ča'jjäak meäcca. Päai'kĳ jie tu'tkĳe jös töid älgg öömtööllâd jiö'nne mainsted. Leežž vaikka kuinka rää'tt päi'kĳ, ij öölg ni mâi'd mainsted. Tälvva šâdd pogoda. Ķeässa šâdd mii-ne hue'nes šöġġ le'be...le'be vuäitak vaikka la'mmjed jijjad to'ben. Möön koozz-ne kuâkksad mööne-a päai'kĳ öömtööllâd. Töt älgg mu'stted. De mon mânġa jiännai jo'ttem mie'ccest, vuöi'nnem vaikka mâkam paai'kid. Jiöm kâ'l öömtööllâm töid. Puö'di ää'jj miö'lle, jiöm kâ'l haa'lääm ča'jjeed. Jiöm-ga leäkku öömtööllâm mâkam -kaan päai'kĳ. Leežž leämma mâkam rää'des päi'kĳ, ä'n åår!

Suukmōš čâhčča

Näai't ko čâhčča jös älgg suukkâd näai't kōlmm puöllšen. Jös muött kuâldd, ni te'l ij öölg vue'lġġed suukkâd muörrvönnsin. Mooštam ää'jjin ö'htešt puö'dim. Ä'jj lij vižžmen muu rââst jääu'r. Mee'st -han i'lla nâkam ko koummčue'd mettar pâ'jjel. Na kâ'l leäi suökkâd kuâldd vöi da puöläšpei'vv vöi lij. Vuö'ljim suukkâd rââst jääu'r. Mânġa aa'ljí vöönâškiöj jo pääžžad da äirrkiöj, nu'tt jiännai kuâldi. Äkk jo vuârdd čâustööġġin reeddast ât vuállad -i. Tönt ij göl suukkâd muörrvönnsin töt nâarr tok vönnâz vuâlla nâkam jönn muöttpääll. Mânġa töt vöönâs râvv kâmmad ko töt muött puätt jáargal tok čää'žž vuâlla, te'l vöönâs kâmmen. Töt muött tuejjad tön. Töt älgg kâbllad. Te'l vuöss älgg vöönn vue'lġġad vönnâz jeârdda. Tönt lij vaarlaž.

SÄÄ'M-MAINNSI PUÕ'TTIÄI'ĞĞ

Heimo sārnn, što media lij jiānnai vaikkam tōzz, što mainnsi mainstem lij puuttâm. Suu miōlâst mainnâz jie puä'đ ou'dde, te'l ko ton leäk õhttu. Ašttoōllâm da mainstem šâ'dde pâi te'l ko jee'res oummu lie tōid kuvddlemen. Mee'st leäi sâabbar tai Sâi'mm oummivui'm da mainstiim tō'st, što mä'htt Covid pandemia lij vaikkam mainnsi mainstemvuâkka. Mij juurdčep, što oummi lie ââ'n jeānab äi'ğğ ašttoōllâm da mu'stted mainnsid. Ko oummu e'pet vuäžžä vuōinnlōōttâd, mainnâz mainsteškuä'đet o'đđest. Jōs mâka ānn'jōžäi'j riâšš'škuä'đet noorōōttmōōžžid mainnsi pirr, tōt vie'kķat mainnsi seillmōōžž.

SÄÄ'M-MAINNÂZ

Ájtte, Ruõcc Tuõddâr- da Saa'mi mu'zei lij Ruõcc jānnmest Saa'mi kulttuur kōōskōs. Mu'zei čuājtōōzzin lij jii'jes juāggas stä'Immstääł mainnsi vääras. Jee'resâ'rnn mu'zee'jest lie vōl pääi'k jee'resnallšem mainnsi vääras hâ't tää'sn pirr, kuõbž pirr le'be tō'st što mä'htt maai'lm šōōddi. Seu'ņņes tä'lvvjeä'kķäin piārri da taaurōōžž noorō'tte tool pirr – tōt leäi sami šioğg päikka mainnsi mainstem vääras. Stä'Immstääłast mainstet määņgin päärnai mainnsin. Son lij nâkam jōnn i'lbbes bo'htter, kââ'tt čuu't tu'tkķad poorrâd smavv sâä'mpäärnaid. Tōt kuuitâg lij šioğg, što son lij siōmmna tâu'kķ de suu lij hiâłpp maannâd. Tääu'jben ko mainnâz lie siōmmna pōōlteei, tōin lie kuuitâg lekłvaž lopp. Stä'Immstääł täuja bluuttjō'tteš le'be joba kâddješ. Stä'Immstääł mainnsi jurddjen leäi vuä'psted päärnaid, što sij â'lgğe âārrad pōōrt âālda jie-ga mōōnnâd kookkas jâkk da vaarlaž paai'kid, hâ't čaa'žzi reeddaid le'be rââžžes jiōņ ool. Päärna â'lgğe lee'd kuddnalla da âārrad staanâst.

Äi'ğğ rosttov pirr leäi samai vaarlaž, ko tän poodd māņgg pōōltee'jes ää'šš le'jje oummui pirr. Ouddmiârkkân ju'n tun âłmma mōōnnâm ruâđ sâ'tte pue'tted vuâlas ruâđees kaaunōōttâd. Tu'st fe'rttai âārrad kuddnalla da vaarōōttâd, što tōk jie puäžžče tuu ool. Možât tōid oōłgi u'vdded mii-ne

s'kiâŋkid le'be siõmmna porrmõõžžid. Mee'st lie
måtam mainnâz nâkam Stä'Immstääl pirr, kââ'tt
joo'đi pâi Rosttovkään'nen. Son joo'đi ķeâlkain,
mõõn ķiõzzi kâ'ddsä'ppleei da suu Ćâlmma ij
vuäžžam pâššned ni måkamnallšem rooskid le'be
saa'ğğid šeelljast, što ij hue'neld ķiâvĉi. Juõ'ķķ â'rnn
õõlgi lee'd puu'ttes da ĉorgg, jõskkâd da spokoi.
Õhtt rosttov maainâs lij ĉuu't pe'cclaž. Tõtt maainast
nâkam päärnai pirr, kook le'jje pääžžam domoi
õõutin samai nuõrr hoi'ddjeejain tõn ääigas ko sij
puärraz le'jje rosttven vuâlggam ceerkva. Päärna
tiõ'tte, što âuggan leäi vaarlaž groomâd da lee'd vâlddai, leša sij jie perstam tõ'st. Sij olvvu da
njurggu kuuskõõzz vue'lnn da nääi't sij samai suttee mään. De mään puõ'đi vuâlas, suõ'ppjõõtti
stä'Immstäällan da koo'ddi pukid päärnaid. Määŋgin sää'm-mainnsin lij mainstum mannust.
Måtam maaddârää'jj lie ašttõõllâm, što tuâl'jõžääi'j oummu ra'jje kruuggid tõŋŋsin le'be
jiõŋŋkuu'sķin mannu cisttân, što tät le'ĉĉi šioğg miõlin. Seu'ŋŋes tää'lv ääi'j mään, kuuskõõzz
da tää'sn kuâsttje puârast ââ'limest da tõn diõtt tõi pirr lie mainstum jiânnai sää'm-mainnsid.

LÄÄ'DD SÄÄ'M-MAINNSIN

Måtam sää'm-mainnsin ašttõõllât loo'ddi pirr. Änn'jõžääi'j tåk mainnâz jie leäkku teänab puârast
mušttum. A tuu'l oummu tiõ'tte tõid puârast ko te'l jâlsteš â'lddlab luâđ. Tâlvva tääi'b jie leäkku
jiânnai lâä'dd, ko määŋg lie serddam pakksab jânnmin, leša måtam lâä'dd kuuitâg ârra tääi'ben
ee'jj pirr. Õhtt tõin lij repp. Ko kuvddlak repp, vuäžžap tie'tted, što måkam šõŋŋ šâdd puõ'tti
peei'v. Ko pogoda da kõrr piõgg lie pue'ttemnalla, repp vaarat tõ'st. Tõtt ĉuu't hiâlad ko pei'vv
luâštt. Ko mâka repp pâi siõmmna hiâlad, te'l kuâldd leša ij šõõdd kõrr piõgg.

SNIMLDÕÕGG DA PIRSTÕÕZZ

Snimldõõgg: Jorma Puranen (Joffas and Evvan Semenoff), Elina
Nygård (Jiõŋŋ, Toll), Ida Landström (Säi'mm) Pirstõõzz: Tanja Öhman
(Stä'Immstääll), Elina Nygård (Repp)

